

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

САХНЕНКО АНАСТАСІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 338.33 – 025.17:664]:338.439.6

**ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ АСОРТИМЕНТНОГО ПОРТФЕЛЮ
ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному університеті харчових технологій
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Скопенко Наталія Степанівна,
Національний університет харчових технологій
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри менеджменту
та адміністрування

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Мудрак Руслан Петрович,
Уманський національний університет садівництва
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри економіки

кандидат економічних наук
Лисак Марина Анатоліївна,
ННЦ “Інститут аграрної економіки”
НААН України,
старший науковий співробітник
відділу зовнішньо-економічних зв’язків

Захист дисертації відбудеться 30 вересня 2016 р. о 10:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.058.01 у Національному університеті харчових технологій Міністерства освіти і науки України за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 68, ауд. А-311.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету харчових технологій Міністерства освіти і науки України за адресою: 01601, м. Київ, вул. Володимирська, 68.

Автореферат розісланий 29 серпня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, професор

О. М. Петухова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Своєчасність дослідження обумовлена необхідністю формування збалансованого асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості на підґрунті принципів продовольчої безпеки.

Сталий розвиток, що узагальнює питання економіки, екології і соціального розвитку, в тому числі актуалізує питання забезпечення продовольчої безпеки. Це пов'язано, в першу чергу, із тим, що агропромисловий комплекс України, основний виробник сільськогосподарської сировини та продовольства, зазнає все більших втрат, через те, що економічна система країни знаходиться в процесі перманентної кризи. Продовольча безпека має бути спрямована на забезпечення безперервного виробництва харчових продуктів, географічної та економічної доступності для населення відповідно до фізіологічних потреб та норм споживання за рахунок асортименту вітчизняних підприємств харчової промисловості.

Новим підходом до забезпечення продовольчої безпеки в країні є формування збалансованого асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості, що являє собою безперервну діяльність, спрямовану на створення набору продукції, котрий буде здатен задовольнити реально існуючий та потенційний попит, а також сприятиме реалізації стратегічних цілей підприємства. Проблематика формування асортименту узагальнює питання планування всіх видів діяльності підприємства, що забезпечують виробництво продуктів з урахуванням балансу попиту і пропозиції на ринку а саме можливостей підприємства та потреб і вимог споживача, що формуються під впливом уявлень щодо збалансованості споживчого кошику та відповідають принципам продовольчої безпеки.

Дослідженню дефініції щодо асортименту портфелю підприємств присвячено відповідний масив наукових та фундаментальних праць. Теоретико-методичні основи аналізу асортименту розглядаються в працях В.Ф.Ануріна, Е.А.Арустамова, Ю.К.Баженова, Л.А.Брагіна, Є.В.Васькіна, Т.П.Данько, Є.В.Євтушенко, Г.Г.Іванова, В.В.Коханенко, В.П.Куренкова, В.А.Левакова, І.І.Муромкіна, Т.П.Митрофанова та інших й таких зарубіжних авторів Амблер Тім, Бем Хельгер, Хаарде Габріеле, Шульц Герман та інших. Не зважаючи на значний доробок науковців, поза увагою залишилися питання раціональності, гармонійності та збалансованості асортиментного портфелю.

Питання продовольчої безпеки розглядається у працях: А.І.Алтухова, В.Я.Амбросова, Ю.Д.Білика, В.І.Бойка, П.П.Борщевського, В.І.Власова, В.П.Галушка, О.Гойчук, А.В.Гордєєва, Л.Дейнеко, Д.П.Доманчук, З.І.Ільїної, М.В.Калінчика, С.М.Кваші, Г.О.Кундєєвої, М.А.Лисак, І.І.Лукінова, Л.О.Мармуль, В.В.Маслакова, Р.П.Мудрака, В.М.Олійника, Б.Й.Пасхавера, Е.Е.Румянцевої, П.Т.Саблука, І.Н.Топіхи, В.О.Точиліна, В.М.Трегобчука, И.Г.Ушачева, І.В.Федулової, А.А.Фесини, М.Й.Хорунжого, Ю.С.Хромова, Л.М.Худолій, Г.В.Черевка, О.М.Шпичака, В.В.Юрчишина та інших. Однак, аспект формування асортиментного портфелю підприємств в контексті забезпечення продовольчої безпеки залишився ще недостатньо дослідженим, невирішеною проблемою залишається формування збалансованого асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості.

Актуальність зазначеної проблеми, її теоретична важливість, практична значущість для підвищення ефективності діяльності промислових підприємств в контексті забезпечення їх продовольчої безпеки, обумовили вибір теми дисертаційної роботи, постановку її мети і завдань, а також логіку дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в межах науково-дослідних тем Національного університету харчових технологій: «Збалансованість внутрішнього продовольчого ринку в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни» (номер державної реєстрації 0113U003128), «Управління підприємствами в умовах забезпечення продовольчої безпеки» (номер державної реєстрації 0112U004638), де особисто автором досліджено систему принципів забезпечення продовольчої безпеки та показників, що впливають на формування асортиментного портфелю підприємств у відповідності до принципів забезпечення продовольчої безпеки, та «Формування комплексної системи управління господарськими ризиками підприємств харчової промисловості» (№0115U000377), де особисто автором визначено актуальні проблеми розвитку м'ясопереробної галузі та виявлено фактори, наслідки та напрями подолання внутрішніх та зовнішніх ризиків, що постають перед підприємствами м'ясопереробної галузі України. Робота також виконувалась в рамках міжнародного проекту «PRORES».

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи стала розробка методичних і практичних рекомендацій щодо формування збалансованого асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки з використанням структурного моделювання критеріїв. Для досягнення поставленої мети були визначені та вирішені такі основні завдання:

- узагальнено зміст поняття «продовольчої безпеки» в контексті формування асортиментного портфелю з визначенням їх взаємовекторного впливу;

- досліджено принципи забезпечення продовольчої безпеки, взаємозв'язок між ними та особливості та визначено особливості збалансованості, як одного із принципів забезпечення продовольчої безпеки та важливої складової існування ефективної системи продовольчої безпеки;

- обґрунтовано пропозиції щодо коригування структури споживчого кошику в країні у відповідності до сучасних вимог споживача;

- досліджено методичний підхід до визначення стану продовольчої безпеки в країні із розробкою системи показників, критеріїв та інтегральних показників;

- сформовано понятійний апарат щодо визначення різних типів асортиментних портфелів та диференціювання понять «виріб», «товар», «продукт» через введення додаткових ознак, на відміну від існуючих підходів;

- виявлено особливості функціонування підприємств м'ясопереробної галузі України та запропоновано напрями стратегії розвитку м'ясопереробної галузі на підґрунті аналітичного дослідження;

- охарактеризовано схему взаємозв'язків підприємств м'ясопереробної галузі з виробниками інших галузей, підгалузей, продовольчого комплексу в контексті забезпечення продовольчої безпеки;

- досліджено методичні підходи до структурного моделювання асортиментного портфелю підприємств м'ясопереробної галузі за рахунок наближення ентропійного показника до гармонійного значення, з урахуванням вимоги максимізації прибутку та ризику втрати прибутку підприємством.

Об'єктом дослідження є процес формування асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості в контексті продовольчої безпеки.

Предметом дослідження виступає сукупність теоретичних, методичних і прикладних підходів до формування збалансованого асортиментного портфелю

підприємств харчової промисловості на підґрунті принципів продовольчої безпеки.

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою досліджень виступають фундаментальні положення економічної теорії, продовольчої безпеки та формування асортиментного портфелю. Для вирішення поставлених у дисертаційній роботі завдань використовувались *загально-логічні методи і прийоми пізнання; індуктивний метод та метод групувань* – при зборі та обробці інформації; *методи аналізу, синтезу та порівняння* – для узагальнення інформації та співставлення показників досліджуваних підприємств та галузі; *структурно-функціонального аналізу* – для дослідження елементів системи та залежності між ними, тобто їх збалансованості; *абстрактно-логічний* – для теоретичних узагальнень та формування висновків; *економіко-математичного моделювання* – для структурного моделювання асортиментного портфелю підприємств м'ясопереробної галузі; *графічний* – для наочної інтерпретації та відображення результатів проведеного аналізу; *анкетування та спостереження* – для отримання думки споживача та виробника щодо важливості та пріоритетності задоволення окремих принципів забезпечення продовольчої безпеки при виборі (виробництві) м'ясної продукції; *метод експертних оцінок* – для визначення значущості окремих показників інтегральних показників; прогнозування, тощо.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативно-правові акти, програмні документи державних органів України; статистично-аналітичні матеріали міністерств та відомств, міжнародних організацій; наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених; офіційні матеріали Державної служби статистики України; фінансова та корпоративна звітність підприємств м'ясопереробної галузі; періодичні фахові та практичні видання; результати особистих досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

вперше

- запропоновано методичний підхід структурного моделювання асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості за рахунок приближення ентропійного показника до гармонійного значення та критеріїв відповідності принципам продовольчої безпеки на відміну від класичного підходу, з урахуванням вимоги максимізації прибутку та ризику втрати прибутку підприємством, що створює передумови для адаптації процедури формування асортиментного портфелю в контексті забезпечення продовольчої безпеки;

удосконалено:

- структуру споживчого кошику України, що на відміну від існуючої, включатиме питну воду, присутність якої виводить забезпечення продовольчої безпеки на якісно новий рівень;

- схему взаємозв'язку між галузями, підгалузями та системами продовольчого комплексу в контексті забезпечення продовольчої безпеки за рахунок продукції підприємств м'ясопереробної галузі та формування стратегії розвитку м'ясопереробної галузі, що базується на проведеному аналізі галузі;

- систему показників визначення рівня забезпечення продовольчої безпеки, яка враховує функціональні складові забезпечення продовольчої безпеки та інтегральні показники забезпечення цих складових;

- методичний підхід до системи алгоритмізації процесу визначення стану забезпечення продовольчої безпеки за рахунок оптимізації асортиментного портфелю з урахуванням можливих діапазонів рівнів її забезпечення;

дістало подальшого розвитку:

- зміст понять «продовольча безпека» та «збалансованість» із додаванням ознак, які, на відміну від існуючих, дають змогу враховувати принципи забезпечення продовольчої безпеки та прямий зв'язок із формуванням асортиментного портфелю харчових підприємств;

- система принципів забезпечення продовольчої безпеки та їх взаємозв'язок, на відміну від традиційних підходів, з принципами екологічності та збалансованості діяльності підприємств, як одних із основних факторів існування ефективної системи продовольчої безпеки;

- теоретичний підхід до визначення різних типів асортиментних портфелів з урахуванням понять «виріб», «товар», «продукт» за рахунок введення у визначення додаткових ознак, на відміну від існуючих підходів.

Практичне значення одержаних результатів. Основні наукові положення дисертації доведені до рівня методичних узагальнень і прикладного інструментарію, що створює передумови для підприємств м'ясопереробної галузі вирішувати питання формування асортиментного портфелю з позиції забезпечення продовольчої безпеки. Прикладне значення розробок підтверджується впровадженням у практику діяльності підприємств м'ясопереробної галузі, а саме: ТЗОВ «Торговий Дім «М'ясопродукт» (Акт впровадження № 16/05 від 20.05.2016 р.), ТОВ «ТД» Українські харчові технології» (Акт впровадження № 12 від 21.03.2016 р.), ПП «Рикун» (Акт впровадження № Д 33/17 від 10.02.2016 р.), ТОВ «МАКСІС ПЛЮС» (Акт впровадження № 139/3 від 18.02.2016 р.) та в Національній асоціації виробників м'яса та м'ясопродуктів України «Укрм'ясо» (Довідка від 06.04.2016 р.).

Окремі теоретичні положення та практичні висновки дисертації використовуються у навчальному процесі Національного університету харчових технологій при викладанні дисциплін «Маркетинг», «Формування та управління асортиментом», «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків», «Економіко-математичне моделювання», «Організація виробництва і планування діяльності підприємств харчової промисловості» (довідка від 17.03.2016 р.).

Особистий внесок автора. Дисертаційна робота є результатом самостійно виконаного наукового дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, які виносяться на захист, здобуто автором самостійно та викладено у його наукових працях. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використані лише ті матеріали, які належать автору.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати дисертації доповідались на всеукраїнських та міжнародних конференціях: Науково-практичних конференціях студентів, аспірантів та молодих учених (Київ 2012р., 2013р., 2015р.); 9th and 10th Professor Vladas Gronskas International Scientific Postgraduate and PhD Students Conference "Economy Development: Theory and Practice" Vilnius University (Kaunas 2012, 2013); Науково-практичній конференції "Підвищення ефективності діяльності підприємств харчової та переробної галузей АПК", (Київ, 2012р.); ІХ Науково-практичній конференції "Управління сучасним підприємством" (Київ, 2012р.); XXIV Міжнародному колоквиумі Інституту

SEDIMES (Київ, 2013р.); III Міжнародній науково-практичній конференції Органічне виробництво і продовольча безпека (Житомир, 2015 р.); Міжнародній науковій конференції, присвяченій 130-річчю Національного університету харчових технологій (Київ, 2014р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Якість і безпека харчових продуктів» (Київ, 2015р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи майбутнього та реалії сьогодення в технологіях водопідготовки» (Київ, 2015р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 37 наукових працях загальним обсягом 12,5 д.а., а саме: участь у 6-ти колективних монографіях, 5 статтях у фахових виданнях, 1 статті в журналі, що індексується в науко-метричній базі SCOPUS.

Структура та обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного тексту дисертації становить 171 сторінку. Матеріали дисертації містять 38 таблиць, 22 рисунки і 31 додаток. Список використаних джерел налічує 177 найменувань на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтована актуальність теми дослідження; сформульовано мету, завдання, об'єкт та предмет; охарактеризовано наукові методи, які використані автором в процесі проведення дослідження; визначено наукову новизну одержаних результатів та їх практичне значення, зазначено відомості, щодо апробації результатів дисертаційної роботи.

У **розділі 1 «Науково-теоретичні засади формування асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки»** проведено дослідження теоретичних засад поняття «продовольчої безпеки» та принципів її забезпечення на основі існуючих індикаторів, показників та критеріїв та основи формування асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості, запропоновано методіку оцінки стану забезпечення продовольчої безпеки в країні.

У зв'язку із варіативністю терміну продовольча безпека та існуючою різноманітністю підходів до тлумачення даного поняття існує можливість розгляду продовольчої безпеки на різних соціальних і адміністративних рівнях. У сучасній економічній літературі не існує єдиного підходу до визначення поняття «продовольчої безпеки», що зумовлено багатоаспектністю та складністю даного поняття. Продовольча безпека – це здатність підприємств харчової промисловості за рахунок безперервного та достатнього забезпечення сільськогосподарською сировиною та раціональності власного асортиментного портфелю забезпечити населення країни екологічно чистими і корисними для здоров'я продуктами харчування вітчизняного виробництва за науково-обґрунтованими та законодавчо прийнятими фізіологічними нормами та доступними цінами при збереженні і поліпшенні навколишнього середовища.

Проаналізувавши основні принципи забезпечення продовольчої безпеки, нами було вирішено систематизувати та подати їх у власній інтерпретації (рис. 1). При цьому, окрім загальновідомих принципів, ми вважаємо за доцільне ввести ще одну складову в систему принципів продовольчої безпеки країни – екологічність.

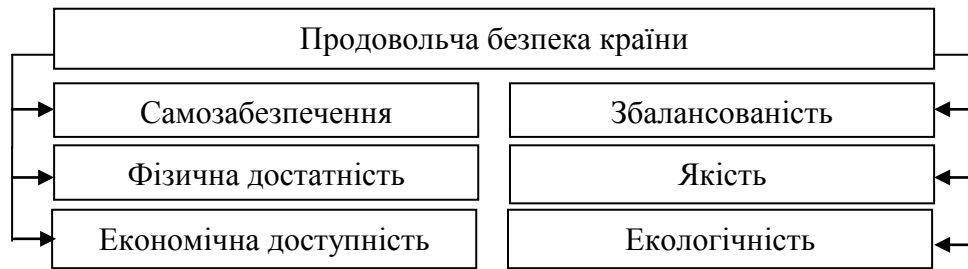

Рис. 1. Основні принципи забезпечення продовольчої безпеки країни

Введення принципу екологічності пов'язано із тим, що на законодавчому рівні, при визначенні продовольчої безпеки, не враховані питання як мінімального навантаження на навколишнє середовище, тобто екологію, так і максимальної природності виробленого продукту і виробництва харчової продукції. Виробництво та споживання низькоякісної неекологічної продукції напряду загрожує здоров'ю та життю людини, негативно впливає на екологію оточуючого середовища та продовольчу безпеку в країні. При цьому цей принцип стосується всіх ланок виробництва харчової продукції. Можливості, що існують в країні для розвитку альтернативної енергетики сприяють використанню підприємствами енергії води, вітру і сонця. Зрозуміло, що перехід виробництва на роботу відповідно до принципу екологічності потребує великого інвестування, але кількість споживачів, орієнтованих на екологізацію виробництва харчових продуктів, постійно збільшується.

Необхідно зазначити, що не зважаючи на велику кількість публікацій, для подальшого розгляду питання формування раціонального асортиментного портфеля підприємства до даного часу нерегульованим залишається співвідношення таких споріднених категорій, як: товар, виріб, продукт; товарний асортимент, виробничий асортимент, продуктовий асортимент; товарний портфель, виробничий портфель, асортиментний портфель.

На основі критичного аналізу розглянутих визначень та з метою уточнення термінів пропонується таке трактування дефініцій: «*виріб*» – предмет, що виготовляється на підприємстві; «*продукт*» – предмет, що виробляється для обміну або продажу, продукт при набуванні споживчої вартості перетворюється на товар; «*товар*» – предмет, що є результатом виробничої діяльності та розглядається на рівні споживання, тобто має споживчу вартість.

При цьому розглядаючи підприємства харчової промисловості, автор вважає за необхідне додати критерії забезпечення продовольчої безпеки країни та на цій основі створити найбільш повне та адекватне визначення такої складної та багатоаспектної категорії як асортиментний портфель.

Асортиментний портфель – це сукупність всіх товарів, виробів та продуктів, що знаходяться на різних стадіях життєвого циклу та мають задовольняти потреби споживачів за доступною ціною та належної якості, тобто забезпечують продовольчу безпеку в країні.

Під *збалансованістю* пропонуємо розуміти утримання рівноваги між складовими асортиментного портфелю відповідно до зазначених критеріїв. Це в деякій мірі передбачає прагнення максимально наблизитись до точки рівноваги і знаходитись в такому стані якомога більший проміжок часу. Тобто прагнення балансу передбачає певний рівень сталості.

З метою оцінки стану продовольчої безпеки в країні нами запропоновано категоризацію можливих діапазонів рівнів продовольчої безпеки країни на

основі квінтільного поділу, понять «золотого перетину» та на основі чисел Фібоначчі на такі: катастрофічний, кризовий, нестійкий, гармонійний, незбалансований (табл. 1).

Таблиця 1

Категоризація можливих діапазонів рівнів продовольчої безпеки країни

Прийоми кластеризації діапазонів	Стани забезпеченості продовольчої безпеки				
	Катастрофічний	Кризовий	Нестійкий	Гармонійний	Незбалансований
Рівень забезпечення принципів продовольчої безпеки	Критичний	низький	середній	Високий	Надмірний
На основі квінтільного поділу	0-0,20	0,21-0,40	0,41-0,60	0,61-0,80	0,81-1
На основі понять «золотого перетину»	0-0,37	0,38-0,45	0,46-0,53	0,54-0,61	0,62-1
На основі чисел Фібоначчі	0-0,21	0,21-0,33	0,34-0,54	0,55-0,88	0,89-1
Усереднені дані	0-0,26	0,27-0,39	0,4-0,56	0,57-0,76	0,77-1

При оцінці рівня забезпечення продовольчої безпеки країни слід проводити розрахунки індикаторів, брати до уваги показники соціально економічного характеру, а також вплив макроекономічних показників розвитку країни в цілому та окремих її регіонів.

До позитивних особливостей розробленої методики можна віднести наступне: за основу прийнято ряд незаперечних положень лінійної підпорядкованості на основі чисел Фібоначчі, пропорції золотого перетину, гармонії; оцінювання повинно здійснюватися за окремими показниками, індикаторами, що поєднуються функціональними складовими продовольчої безпеки; за кожним із визначених станів забезпечення продовольчої безпеки можна чітко ідентифікувати ступінь безпеки, тобто є можливість як аналізу, так і синтезу з метою виявлення впливу на складові балансу між ними.

У розділі 2 «Стан забезпечення продовольчої безпеки України та розвиток харчової промисловості» здійснено аналіз м'ясопереробної галузі України, як основоположної при формуванні збалансованого харчування населення, визначено стан забезпечення продовольчої безпеки в Україні, проаналізовано стан споживчого кошику населення.

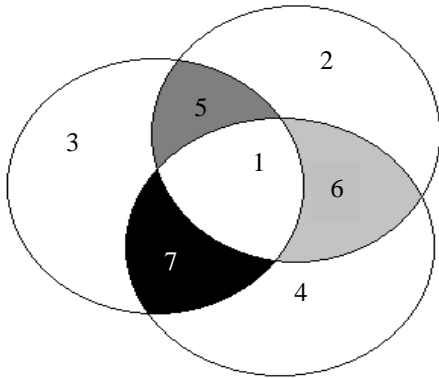
Актуальним є дослідження продовольчої безпеки з точки зору наявності та дотримання взаємозв'язків між принципами забезпечення продовольчої безпеки, при цьому баланс між ними забезпечується за рахунок ряду необхідних і достатніх кількісних та якісних відповідностей.

Продовольча безпека прагне до балансу, пристосовуючись до змін в навколишньому середовищі, внаслідок чого реагує навіть на мінімальні відхилення параметрів, які можуть вивести її з рівноваги. При зміні стану одного з параметрів система прагне до відтворення та збереження балансу.

Продовольчу безпеку країни можна вважати збалансованою, якщо всі принципи її забезпечення реалізовано на достатньому для кожного із них рівні. При цьому рівень реалізації кожного з принципів має задовольняти населення країни. Також треба зважати на існування синергетичного ефекту від взаємодії принципів забезпечення продовольчої безпеки.

При забезпеченні продовольчої безпеки населення збалансованість харчового раціону особистості слід розглядати як багатогранне поняття, що з

одного боку є принципом продовольчої безпеки (наприклад: збалансованість якості продовольчої безпеки, збалансованість економічної доступності, збалансованість фізичної достатності тощо); з іншого боку - є загально об'єднуючим фактором інших принципів (наприклад: збалансованість якості і фізичної доступності, якості і економічної достатності, фізичної доступності та економічної достатності тощо) (рис. 2). Крім того, всі принципи необхідно враховувати при побудові асортиментного портфелю підприємств.

- 1 – збалансованість як принцип продовольчої безпеки;
- 2 – якість як принцип продовольчої безпеки;
- 3 – економічна доступність;
- 4 – фізична достатність;
- 5 – збалансованість між якістю та економічною доступністю;
- 6 – збалансованість між якістю та фізичною достатністю;
- 7 – збалансованість між економічною доступністю та фізичною достатністю.

Рис. 2. Взаємозв'язок між принципами продовольчої безпеки

Прийнято вважати, що доступність харчування визначається економічною можливістю купувати продукти харчування в необхідній кількості. В розрізі збалансованості між принципами продовольчої безпеки, доступність не повинна обмежуватися лише кількісними індикаторами.

Одним із якісних індикаторів є структура споживчого кошику, за результатами аналізу якого виявлено, його не відповідність сучасним вимогам споживачів та існуючому законодавству. Однією із основних фізіологічних потреб людини є потреба у достатній кількості питної води. Воду людина споживає і як окремий харчовий продукт, і як компонент продовольчих товарів. Зважаючи на багатофункціональність води та її значення для підтримання життя та здоров'я людини, питання її ролі у гарантуванні продовольчої безпеки та включення до споживчого кошику набуває особливої актуальності. Тому автором вважається за необхідне включити питну воду до структури споживчого кошику України.

М'ясопереробна галузь займає особливе місце серед галузей харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Виробництво м'ясопродуктів об'єднує тваринників, фермерів, підприємців, що займаються виробництвом кормів, забоєм худоби та переробкою м'яса, оптовою та роздрібною торгівлею, а отже є одним із самих складних секторів продовольчого комплексу. Ці складові комплексу взаємопов'язані та взаємодіють між собою через мережу ринків (рис. 3). Основою розвитку підприємств м'ясопереробної галузі є формування власної сировинної бази.

Дослідження міжгалузевих зв'язків партнерів по виробництву і переробці харчових продуктів показали, що ефективність роботи переробних підприємств у сучасних умовах, їхня економічна стабільність залежать від сформованих взаємовідносин з виробниками м'яса, стабільності сировинної бази.

Рис. 3. Схема взаємозв'язку підприємств м'ясопереробної галузі з іншими галузями, підгалузями та системами продовольчого комплексу в контексті забезпечення продовольчої безпеки

Формування сировинного потенціалу для м'ясопереробної галузі України є терміновим питанням. Протягом усього періоду незалежності країни ця галузь прагне зупинити тенденцію до скорочення поголів'я худоби та нарощування збитковості вирощування великої рогатої худоби (рис 4).

Рис. 4. Поголів'я великої рогатої худоби, свиней, вівць та коз у 2010-2015 р.

Як свідчать дані рис. 4, поголів'я ВРХ взагалі та корів зокрема, мають постійну тенденцію до зниження. У той же час зростає частка виробництва свинини. Ці дві тенденції є прямим відображенням динаміки зміни поголів'я ВРХ та свиней. Ситуація, що склалася негативно впливає як на обсяги виробництва так і на споживання м'ясної продукції, яке зменшилося в період з 2010 р. до 2015 р. майже вдвічі.

Структура виробництва окремих груп м'ясопродуктів в Україні у 2014 р. наведена на рис. 5.

Найбільшу частку в структурі виробництва ковбасних виробів вже протягом великої кількості років займають варені сосиски та сардельки. Причиною цього є те, що, з урахуванням дефіциту м'ясної сировини та її високої вартості, підприємства м'ясопереробної галузі України працюють у несприятливих умовах.

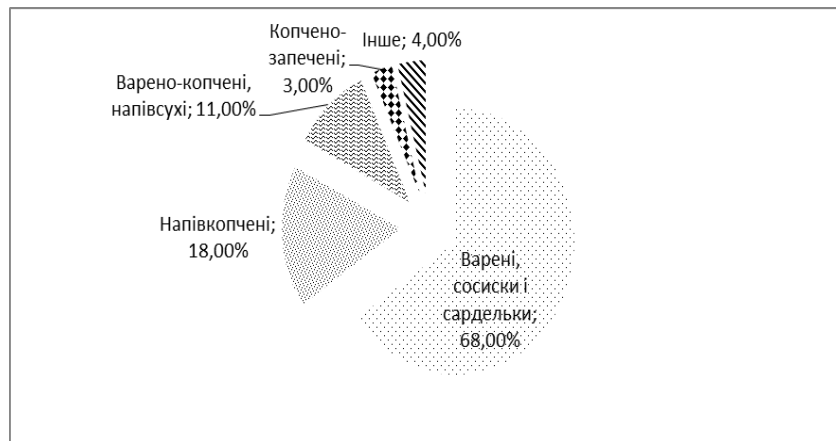

Рис. 5. Структура виробництва ковбасних виробів 2014 рік, %

При цьому використання значної кількості додаткових інгредієнтів окрім м'ясної сировини, пов'язане із економічною вигодою від цього виробників, а здоров'я населення, екологічність продукції, підтримка нормального раціону харчування не враховується.

У розділі 3 «Формування збалансованого асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки» проведено дослідження асортиментних портфелів окремих підприємств м'ясопереробної галузі України, структурне моделювання критеріїв відповідності принципам продовольчої безпеки на основі обсягів виробництва асортиментних груп досліджуваних підприємств м'ясопереробної галузі, отриманих в результаті розв'язку задачі максимізації прибутку при виконанні умови потрапляння величини ентропії в гармонійний діапазон, який, на відміну від існуючих, дає можливість адаптувати процедуру формування раціонального асортиментного портфелю у відповідності до принципів забезпечення продовольчої безпеки. Узагальнюючі показники по досліджуваних підприємствах за 2011-2015 роки представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Узагальнюючі коефіцієнти асортиментних портфелів досліджуваних підприємств за 2011-2015 роки

Досліджувані підприємства	2011	2012	2013	2014	2015
ПП «Рикун»	0,08	0,07	0,07	0,07	0,07
СФГ «Колос»	0,07	0,08	0,08	0,08	0,08
ТзОВ «ТД Мясопродукт»	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
ТОВ «ТД Українські харчові технології»	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
ТОВ «Максіс плюс»	0,08	0,07	0,08	0,07	0,06

Пропонується також аналіз асортиментного портфелю досліджуваних підприємств м'ясопереробної галузі за формулою, розробленою А.І. Іванусом, а саме через розрахунок ентропійного показника.

Ентропія формує структуру асортиментного портфелю та вказує на його збалансованість в гармонійних межах, а отже надійність для підприємства. Чим менше елементи системи підпорядковані будь-якому порядку, тим вища ентропія. Результати розрахунків по досліджуваних підприємствах м'ясопереробної галузі надано в табл. 3.

З отриманих результатів по розрахунку ентропійного показника по обсягах виробництва та прибутку підприємств м'ясопереробної галузі можна зробити

висновок, що асортиментний портфель всіх п'яти досліджуваних підприємств не є гармонійно сформованим.

Таблиця 3

Показник ентропії для досліджуваних підприємств за 2015 рік

Величина ентропії	СФГ Колос	ПП Рикун	ТзОВ «ГД М'ясопродукт»	ТОВ «ГД Українські харчові технології»	ТОВ «Максіс плюс»
По обсягам виробництва	0,71	0,82	0,89	0,88	0,82
По прибутку	0,73	0,83	0,88	0,84	0,79

Одні позиції можуть спостерігатися в зайвій надмірності, інші – в недостатній кількості. При цьому всі показники вказують на недостатність асортиментного портфелю в цілому.

Проведено анкетування споживачів м. Києва, м. Хмельницького, м. Чернігова та м. Луцька та експертів з досліджуваних підприємств м'ясопереробної галузі за для з'ясування пріоритетів виробників та споживачів, з приводу значимості принципів забезпечення продовольчої безпеки. На основі проведеного аналізу визначено основні галузеві особливості функціонування м'ясопереробних підприємств та актуальні проблеми галузі (рис. 6).

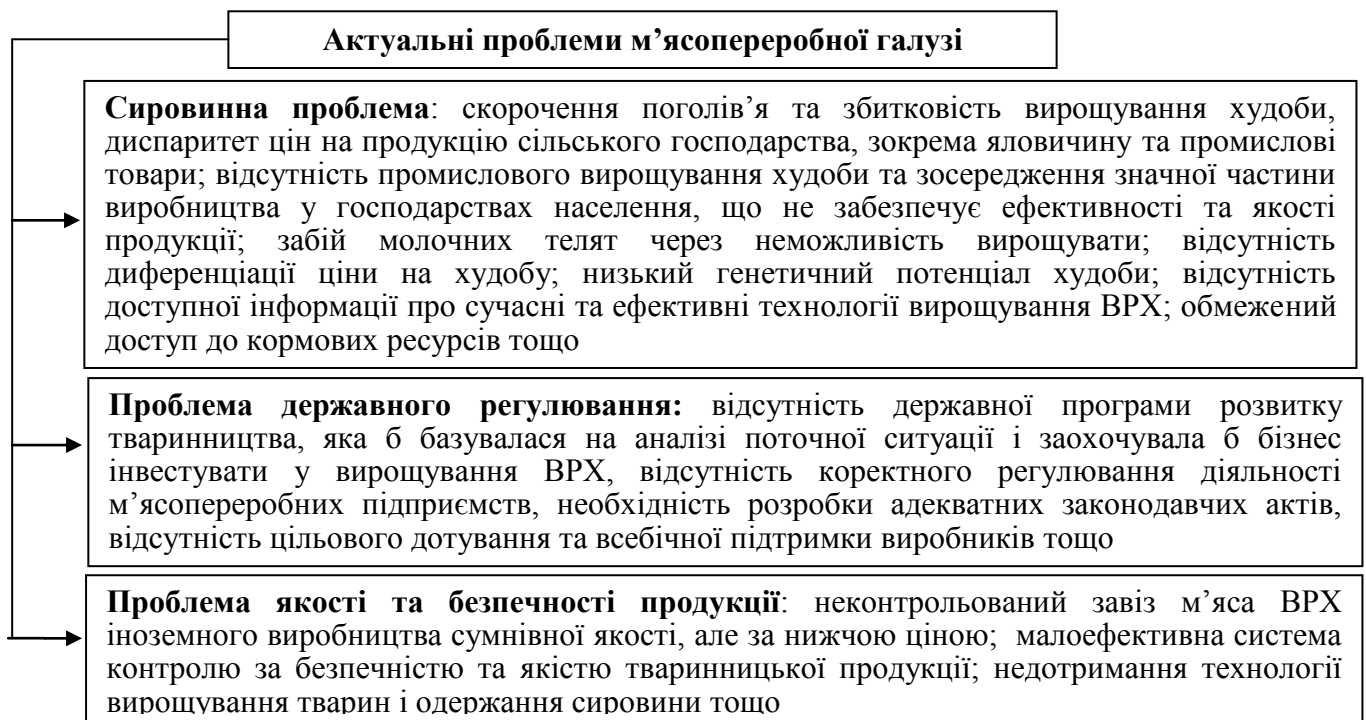

Рис. 6. Актуальні проблеми м'ясопереробної галузі України

Підприємства м'ясопереробної галузі є сполучною ланкою між галузями агропромислового ринку з виробництва м'яса і підприємствами роздрібною торгівлі, які реалізують готову м'ясну продукцію.

Розробка стратегії розвитку підприємств м'ясопереробної галузі в даному випадку має враховувати необхідність забезпечення взаємозв'язку та узгодженості між всіма ланками системи. Тобто всі правила, прийоми та методи, які забезпечують обґрунтування можливості досягнення стратегічної мети підприємств даної галузі мають бути нерозривно пов'язані із зацікавленістю всіх учасників процесу. Принципова схема формування стратегії розвитку м'ясопереробної галузі передбачає: забезпечення зростання

ролі держави щодо підвищення добробуту людей та скорочення розриву у диференціації доходів населення; формування на державному рівні місії галузі; забезпечення вільного доступу до інформації; підвищення відповідальності бізнесу, вчених, технологів і політиків за якість сировини та готової продукції; збільшення сировинної бази, насамперед, вітчизняного тваринництва за рахунок розвитку м'ясного скотарства та свинарства; встановлення стандартів використання якісної сировини в процесі виробництва; впровадження прогресивного, менш енергоємного, обладнання та прогресивних технологій; впровадження ефективних рецептур, що дозволяють збільшити вихід продукції та строки її зберігання і реалізації; інноваційна діяльність.

Розглянуто ті чинники, що є характерними саме для м'ясопереробних підприємств та галузевих ризиків ринку м'яса та м'ясопродуктів. Тому, виділені екзогенні ризики: політичні, соціально-демографічні, адміністративно-законодавчі, міжнародні, екологічні, природні та кліматичні, фінансово-економічні; ендогенні ризики: організаційно – управлінський, виробничий, маркетинговий та збутовий, інформаційний. Обов'язковим для підприємств будь якої галузі є проведення цілісного та комплексного аналізу ризиків. За ступінь ризику втрати прибутку пропонується брати коефіцієнт варіації.

Гармонійна константа - це число, широко відоме як межа відносини $\Phi = \lim_{n \rightarrow \infty} A_n / A_{n+1} = 0,618 \dots$ при $n \rightarrow \infty$ в послідовності Фібоначчі $A_{n+2} = A_n + A_{n+1}$.

Результати структурного моделювання асортиментного портфелю ПП «Рикун» з урахуванням величини ентропії та ризику втрати прибутку зображено в табл. 4.

Таблиця 4

Результати структурного моделювання асортиментного портфелю ПП «Рикун» з урахуванням величини ентропії та ризику втрати прибутку

Показники	До оптимізації	Після оптимізації					
		Без врахування коригування			З врахуванням коригування		
		Значення	абсолютне	відносне, %	значення	абсолютне	відносне, %
Випуск продукції, всього, т/рік	2008,4	2276,8	268,4	13,36	2276,8	268,4	13,36
в тому числі:							
Варені ковбаси	767,7	928,9	161,2	21,00	928,9	161,2	21,00
Сосиски та сардельки	433,4	502,7	69,3	15,99	502,7	69,3	15,99
Варенокопчені та напівкопчені	376,1	470,1	94	24,99	470,1	94	24,99
Сирокопчені та сиров'ялені	91,2	14,0	-77,2	-84,65	14,0	-77,2	-84,65
Копчені	200	194,5	-5,5	-2,75	194,5	-5,5	-2,75
Ліверні	126	152,4	26,4	20,95	152,4	26,4	20,95
Інші	14	14,0	0	0,00	14,0	0	0,00
Прибуток тис. грн/рік	66277	73512	7235	10,92	67668	1391	2,10
Величина ентропії	0,82	0,76	-0,06	X	0,76	-0,06	X

За даними табл. 4 можливо зробити висновок, що за умови оптимізації випуску продукції з урахуванням ступеня ризику втрати прибутку та без нього доцільним є збільшення, порівняно з існуючими обсягами, випуску продукції по всіх асортиментних групах, окрім сирокочених та сиров'ялених та копчених виробів. При цьому, навіть із врахуванням коригування на ступінь ризику, прибуток збільшується на 2%.

Критерії відповідності принципам забезпечення продовольчої безпеки сформовані задля їх проекції на діяльність підприємства і виробництва м'ясної продукції підприємствами м'ясопереробної галузі, яка б через зазначені критерії забезпечувала продовольчу безпеку зображено в таблиці 5.

Таблиця 5

Система показників формування асортиментного портфелю підприємства м'ясопереробної галузі відповідно до основних принципів забезпечення продовольчої безпеки

Принципи	Критерії відповідності	Система показників
Якість	Якісний стан	Обсяги виявленої продовольчої продукції, що не відповідає вимогам якості, встановлених на підприємстві. Наявність сертифікованої за міжнародними стандартами харчової продукції в загальному обсязі її виробництва. Рівень „зручності” продовольства (частка в споживанні сучасних продуктів, які знижують втрати й економлять час роботи в домашньому господарстві).
Фізична достатність	Достатність	Частка ринку, яку займає підприємство. Ритмічність виробництва. Виконання плану (за способом середнього відсотка). Інвестиції в основний капітал, % до загального обсягу виробництва. Використання потужностей підприємства.
Економічна доступність	Доступність	Коефіцієнт еластичності, що розраховується як відношення приросту попиту на продукцію до приросту ціни на неї. Наявність власної торгової мережі, представлення продукції на виставках, ярмарках та інше, що дозволяє споживачу купувати продукцію підприємства без націнки посередників.
Самозабезпеченість	Забезпеченість ресурсами	Залежність від сировини, яка визначається як частка сировини, що закуповується до загальної потреби. Забезпечення іншими видами ресурсів та спроби їх заощадження (енергетичні, людські, інформаційні і тощо)
Екологічність	Природність	Питома вага органічної (функціональної) продукції в загальному обсязі виробництва продукції. Екологічна спрямованість підприємства (можливість або наміри випуску органічної продукції, зростання обсягів виробництва, що не супроводжується значним збільшенням забруднення навколишнього середовища та виробничих відходів, енергозбереження, утилізація відходів і тощо).
Збалансованість	Рівнозначність	Енергетична цінність і вартість харчових продуктів (енергетична цінність 1 кг продукту, ккал*; середньорічна споживча ціна 1 кг продукту, грн.; вартість 1 тис. ккал, грн.). Обсяги виробництва продукції відповідно до ДСТУ або ТУ.

Автором розроблено процес структурного моделювання асортиментного портфелю підприємства на основі критеріїв продовольчої безпеки з урахуванням обсягів виробництва асортиментних груп, отриманих в результаті розв'язку задачі максимізації прибутку при виконанні умови потрапляння величини ентропії в діапазон 0,57 - 0,76 (табл. 5). Сама задача математично формулюється, як задача приведення до відповідності інтегральних показників

функціональних складових продовольчої безпеки гармонійній величині 0,618, при адекватних рівнях їх складових.

Цільовими функціями в задачах виступали критерії відповідності принципам забезпечення продовольчої безпеки, що прямують до 0,618. Всі обмеження, які були використанні при вирішенні задачі структурного моделювання критеріїв відповідності принципам продовольчої безпеки на основі сформованого асортиментного портфелю виокремлені в табл. 5.

Результат структурного моделювання критеріїв відповідності принципам продовольчої безпеки для ПП «Рикун» наведено в таблиці 6.

Таблиця 6

Результат структурного моделювання критеріїв відповідності принципам продовольчої безпеки

Показники відповідності принципам забезпечення продовольчої безпеки	Значення	
	До структурного моделювання	Після структурного моделювання
Якісний стан	0,6949	0,6180
Достатність	0,5278	0,6180
Доступність	0,8342	0,6180
Забезпеченість ресурсами	0,2394	0,6180
Природність	0,8388	0,6180
Рівнозваженість	0,2450	0,6180

Причинами визначених негативних тенденцій в галузі є фактори екзогенного та ендогенного впливу, які викликані здебільшого невизначеністю й конфліктністю бізнес-середовища та політичного оточення. З метою подолання зазначених негативних тенденцій визначені пріоритетні шляхи розвитку підприємств галузі: підвищення якості продукції; постійне оновлення асортименту; збільшення номенклатури продукції.

ВИСНОВКИ

Отримані в ході дослідження результати дозволяють вирішити актуальне наукове завдання щодо формування збалансованого асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Результати проведеного дослідження дають змогу зробити наступні висновки:

1. Розширено зміст поняття "продовольчої безпеки", що ґрунтується на забезпеченні продовольчої безпеки країни за рахунок підприємств харчової промисловості, а саме на основі формування асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості, являє собою здатність підприємств харчової промисловості за рахунок раціональності власного асортиментного портфелю забезпечити населення країни екологічно чистими і корисними для здоров'я харчовими продуктами вітчизняного виробництва за науково-обґрунтованими та прийнятими фізіологічними нормами і доступними цінами при збереженні і поліпшенні навколишнього середовища.

Врегульовано співвідношення таких споріднених категорій, як: товар, виріб, продукт; товарний асортимент, виробничий асортимент, продуктовий асортимент; товарний портфель, виробничий портфель, асортиментний портфель. При цьому асортиментний портфель визначено як сукупність всіх товарів, виробів та продуктів, що знаходяться на різних стадіях життєвого

циклу та мають задовольняти потреби споживачів за доступною ціною та належної якості, тобто забезпечують продовольчу безпеку в країні.

2. За результатами аналізу принципів забезпечення продовольчої безпеки, систематизовано та надано їх в авторській інтерпретації, а саме доповнено принципом екологічності, що розглядається як мінімальне навантаження на навколишнє середовище, тобто екологію, так і максимальна природність виробленого продукту та виробництва харчової продукції.

3. Запропоновано методичний підхід до оцінки стану забезпечення продовольчої безпеки із відповідним їх розподілом на основі квінтільного поділу, поняття «золотого перетину» та чисел Фібоначчі на: катастрофічний, кризовий, не стійкий, гармонійний та не збалансований. При оцінці стану забезпечення продовольчої безпеки в країні слід проводити розрахунки індикаторів, брати до уваги показники соціально економічного характеру, а також вплив макроекономічних показників розвитку країни в цілому і окремих її регіонів. Розроблено систему показників забезпечення продовольчої безпеки країни на основі принципів її забезпечення. Оцінка пропонується з використанням системи показників, що входять в склад інтегральних показників функціональних складових забезпечення продовольчої безпеки і в свою чергу впливають на рівень забезпечення принципів продовольчої безпеки, які повинні враховуватись підприємствами при формуванні асортиментних портфелів.

4. При забезпеченні продовольчої безпеки населення збалансованість харчового раціону особистості запропоновано розглядати як багатогранне поняття. З одного боку, збалансованість є принципом продовольчої безпеки, який не може існувати окремо від інших. Він є складовою частиною кожного з інших принципів і входить до їх складу повністю (наприклад: збалансованість якості продовольчої безпеки, збалансованість економічної доступності, збалансованість фізичної достатності тощо). З іншого боку збалансованість виступає як загально об'єднуючий фактор між іншими принципами (наприклад: збалансованість якості та фізичної доступності, якості та економічної достатності, фізичної доступності та економічної достатності).

5. Проаналізовано стан споживчого кошику України та встановлено, що формально існуючий споживчий кошик відповідає реаліям минулого часу і не відповідає сучасним тенденціям в сфері харчування, суперечить чинному законодавству. Зважаючи на багатофункціональність води та її значення для підтримання життя та здоров'я людини та реальний стан використання питної води населенням України, запропоновано її включення до споживчого кошику.

6. Запропоновано схему взаємозв'язку підприємств м'ясопереробної галузі із галузями, підгалузями та системами продовольчого комплексу в контексті забезпечення продовольчої безпеки, що характеризує виробництво м'ясопродуктів, яке об'єднує тваринників, фермерів, підприємців, що займаються кормами, забоем худоби та переробкою м'яса, оптовою та роздрібною торгівлею. В свою чергу ці складові комплексу взаємопов'язані та взаємодіють між собою через мережу ринків, а основою розвитку м'ясопереробної галузі є формування власної сировинної бази.

7. Запропоновано принципову схему формування стратегії розвитку м'ясопереробної галузі, яка передбачає: забезпечення зростання ролі держави; встановлення необхідних стандартів; розробку нормативної документації; формування реальної місії галузі; маркування продукції; підвищення відповідальності бізнесу; збільшення сировинної бази вітчизняного тваринництва; використання лише якісної сировини; впровадження прогресивного, менш енергоємного, обладнання; впровадження прогресивних технологій; впровадження ефективних рецептур; інноваційну діяльність.

8. Розроблено методичний підхід до структурного моделювання критеріїв відповідності принципам продовольчої безпеки на основі обсягів виробництва асортиментних груп досліджуваних підприємств м'ясопереробної галузі, отриманих в результаті розв'язку задачі максимізації прибутку при виконанні умови потрапляння величини ентропії в гармонійний діапазон, який, на відміну від існуючих, дає можливість адаптувати процедуру формування раціонального асортиментного портфелю у відповідності до принципів забезпечення продовольчої безпеки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Тіхонова А.С. Методичні підходи до аналізу продовольчої безпеки // А.С. Тіхонова, І.В. Федулова // Продовольча безпека: сутність, стан та особливості забезпечення: Монографія / керівник авт. кол. проф. І.В. Федулова. – К.: Кондор-Видавництво, 2013. – С. 45-64. (0,44 д.а.).
2. Tikhonova A. Harmonization of national environmental legislation with the international legislative and regulatory acts / A. Tikhonova // Sustainable development. Monograph / Executive editor Olena Slozko – Kyiv : National University of Food Technologies, University of Szczecin, Vilnius University, 2013. – Bibliogr. – Piustr. – P. 497-500. (0,4 д.а.).
3. Сахненко А.С. Збалансованість як складова принципів забезпечення продовольчої безпеки / А.С. Сахненко // Принципи збалансування продовольчої безпеки: Монографія / Керівник авт. кол. проф. І.В. Федулова. – К.: Кондор-Видавництво, 2014. – С. 17-24. (0,3 д. а.).
4. Сахненко А.С. Збалансованість харчування людини – основа здоров'я нації / А.С. Сахненко // Принципи збалансування продовольчої безпеки: Монографія / Керівник авт. кол. проф. І.В. Федулова. – К.: Кондор-Видавництво, 2014. – С. 24-40. (0,6 д. а.).
5. Сахненко А.С. Доступність харчових продуктів і її взаємозв'язок з іншими складовими продовольчої безпеки / А.С. Сахненко // Принципи збалансування продовольчої безпеки: Монографія / Керівник авт. кол. проф. І.В. Федулова. – К.: Кондор-Видавництво, 2014. – С. 40-54. (1,05 д. а.).
6. Сахненко А.С. Загальна характеристика м'ясної галузі України та визначення ризиків, що постають перед м'ясопереробними підприємствами / А.С. Сахненко // Теоретико-методичні основи аналізу та оцінки господарського ризику підприємств харчової промисловості: Монографія / керівник авт. кол. проф. Скопенко Н.С. – К. : Кондор-Видавництво, 2015. – С. 302-321. (0,79 д. а.).

7. Сахненко А.С. Розвиток ринку м'ясної продукції / А.С. Сахненко // Збалансування продовольчого ринку в контексті забезпечення продовольчої безпеки : / керівник авт. кол. проф. І.В. Федулова. – К.: Кондор-Видавництво, 2015. – С. 63-97. (1,42 д. а.)

Статті у фахових виданнях:

1. Тіхонова А.С. Екологічність як сучасний принцип забезпечення продовольчої безпеки / Н.О. Тіхонова, А.С. Тіхонова // Наук. праці Нац. ун-ту харч. технологій - 2013. - №52. – С. 116-122. (0,3 д.а.).

2. Tikhonova A. Rational assortment portfolio in accordance to the food security / N. Skopenko, A. Tikhonova // Ukrainian Food Journal, Volume 2, Issue 4. – Київ.: НУХТ, 2013р., С. 612-617. (0,5 д.а.).

3. Сахненко А. Доступність харчових продуктів в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни / А. Сахненко // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. Збірник наукових праць: Випуск 39. – Київ: НАУ, 2014. – С. 91-97. (0,5 д. а.).

4. Sakhnenko A. Availability of Food Products in Ukraine in the Context of Food Security / A Sakhnenko, N Skopenko // Transformations in business and economics, Vol.14, No 3 (36):. Kaunas, 2015. - P. 154-172. (1,18 д. а.).

5. Сахненко А.С. Аналіз асортиментного портфелю на прикладі підприємства м'ясопереробної галузі / А.С. Сахненко // Глобальні та національні проблеми економіки: Випуск 10. - Миколаїв: квітень 2016. – С. 489-490. (0,5 д. а.).

6. Сахненко А.С. Структурне моделювання асортиментного портфелю підприємств м'ясопереробної галузі у відповідності до принципів забезпечення продовольчої безпеки / А.С. Сахненко // Економіка та суспільство: Випуск 3. – Мукачево: червень 2016. – С. 270. (0,5 д. а.)

Інші видання:

1. Tikhonova A. The investment attractiveness of ukraine for “green“ tariffs / A. Tikhonova // 9th Professor Vladas Gronskas International Scientific Postgraduate and PhD Students Conference “Economy Development: Theory and Practice” Vilnius University Kaunas Faculty of Humanities, 6th of December, 2012. – P. 54-60. (0,7 д.а.).

2. Tikhonova A. Consumer basket - paradox of Ukrainian economy / A. Tikhonova // Articles of 10th Professor Vladas Gronskas International Scientific Postgraduate and PhD Students Conference “Economy development: theory and practice” – 2013. – P. 86-94 (0,7 д.а.).

3. Sakhnenko A. Alternative sources and problems of energy saving in Ukraine / A. Sakhnenko // Problemy współczesnej ekonomii, seria "Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania", Szczecin, Польша, С. 305-315. (0,5 д. а.).

Тези доповідей:

1. Тіхонова А.С. Мікробіологічні дослідження бутильованих мінеральних вод / А.С. Тіхонова: Збірник тез доповідей VIII міжнародної науково-практичної конференції: Київ.: НТУУ КПІ, 2005 р. – С. 137.

2. Тіхонова А.С. Чи загрожує відміна обов'язкової сертифікації якості харчових продуктів / А.С. Тіхонова, Т.Г. Мостенська : Збірник тез доповідей

- всеукраїнської конференції з питань безпеки харчування: Київ: НТУУ «Київський політехнічний інститут», 2010р. – С. 69 – 70.
3. Тіхонова А.С. Механізм і головні напрями реалізації державної політики енергозбереження в Україні / А.С. Тіхонова: Збірник тез доповідей 78 наукова конференція молодих учених, аспірантів і студентів: Київ.: НУХТ, 2010р. – С. 155 – 156.
4. Тіхонова А.С. Питання енергозбереження, як чинник підвищення економічної ефективності виробництва / А.С. Тіхонова: Участь молоді в розвитку економіки та суспільства України: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, Київ, 16-17 лютого 2012р.: Тези доповідей. – К.: НУХТ, 2012. – С. 59 – 60.
5. Tikhonova A. The investment attractiveness of Ukraine for “green” tariffs / A. Tikhonova : 9th Professor Vladas Gronskas International Scientific Postgraduate and PhD Students Conference “Economy Development: Theory and Practice” Vilnius University Kaunas Faculty of Humanities, 6th of December, 2012. P. 18.
6. Тіхонова А.С. Енергозбереження на підприємствах харчової промисловості / А.С. Тіхонова: Всеукраїнська науково-практична конференція “Підвищення ефективності діяльності підприємств харчової та переробної галузей АПК”, 22-23 листопада 2012 року НУХТ. - С. 96 – 97.
7. Тіхонова А.С. Забезпечення продовольчої безпеки України / А.С. Тіхонова: IV Всеукраїнська науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених «Участь молоді у розвитку економіки та суспільства України», 14-15 березня 2013 року НУХТ. – С. 202 – 203.
8. Tikhonova A. Food security in Ukraine / A. Tikhonova: 79 Наукова конференція молодих учених, аспірантів і студентів "Наукові здобутки молоді — вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті", 15 - 16 квітня 2013 р. НУХТ. – С. 507 – 509.
9. Тіхонова А.С. Потреби в споживанні харчової продукції як основа формування асортиментного портфелю підприємств / А.С. Тіхонова: IX Міжнародн. науково-практичної конференції “Управління сучасним підприємством”, 25-26 квітня 2013 року НУХТ. – С. 235 – 237.
10. Tikhonova A. Essential content of food safety / A. Tikhonova: The second North and East European Congress on Food, 26 - 29 May 2013, Kiev, Ukraine. – P. 39.
11. Tikhonova A. Consumer basket - the paradox of Ukrainian economy / A. Tikhonova : тези доп. 10th Professor Vladas Gronskas International Scientific Postgraduate and PhD Students Conference [Economy development: theory and practice], (Kaunas, 5 December) / Kaunas, 2013. – P. 22.
12. Тіхонова А.С. Екологічність, як один з основних принципів забезпечення продовольчої безпеки країни / А.С. Тіхонова: Продовольча безпека: економічні, управлінські, геополітичні, екологічні, культурні виміри: Матеріали XXIV Міжнарод. колоквіуму Інституту CEDIMES Київ (Україна), 28 жовтня-3 листопада 2013 р. .: Тези доп. – К.: НУХТ. – 2013. – С. 60.
13. Сахненко А.С. Органічне тваринництво в Україні / А.С. Сахненко: Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир: Вид-во «Полісся», 2015. – С. 199 – 201.

14. Тіхонова А.С. Баланс в продовольчій безпеці України / А.С. Тіхонова: Міжнарод. наукова конференція, присвячена 130-річчю НУХТ «Нові ідеї в харчовій науці – нові продукти харчовій промисловості», 13-17 жовтня 2014 р. – К.: НУХТ, 2014 р. - С. 689 - 690.
15. Сахненко А.С. Обґрунтування доцільності включення питної води до споживчого кошику України / А.С. Сахненко: Проблеми економіки підприємств в сучасних умовах: Матеріали XI Міжнарод. наук.-практ. конф., Київ, 21 – 22 травня 2015 р. : тези доп. – К.: НУХТ, 2015. – С. 213 – 215.
16. Sakhnenko A. Availability of food products as a principle of food security / A. Sakhnenko: Участь молоді у розвитку економіки та суспільства України: Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, Київ, 19-20 березня 2015 р. : Тези доповідей. – К.: НУХТ, 2015. – С. 134-137.
17. Сахненко А.С. Якість та безпечність продукції м'ясопереробної промисловості / А.С. Сахненко: Матеріали II Міжнарод. науково-практичної конференції «Якість і безпека харчових продуктів», Київ, 12-13 листопада 2015 р. : Тези доповідей. – К.: НУХТ, 2015. – С. 323 – 324.
18. Сахненко А.С. Поняття води в контексті забезпечення продовольчої безпеки країни / А.С. Сахненко: Матеріали міжнарод. науково-практичної конференції «Перспективи майбутнього та реалії сьогодення в технологіях водо підготовки», Київ, 18-19 листопада 2015 р. : Тези доповідей. – К.: НУХТ, 2015. - С. 56 – 57.
19. Сахненко А.С. Гармонія у формуванні асортиментного портфелю підприємства / А.С. Сахненко: Участь молоді у розвитку економіки та суспільства України: Матеріали VII Міжнарод. науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених, Київ, 24-25 березня 2016 р. : Тези доповідей. – К.: НУХТ, 2016. – С. 197 - 198.
20. Сахненко А.С. Визначення актуальних проблем та галузевих ризиків м'ясопереробної галузі України / А.С. Сахненко: Проблеми управління і економіки підприємств в сучасних умовах: Матеріали XII Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяченої 85-річчю від дня народження проф. Чепурнова І.А. Київ, 26 – 27 травня 2016 р. : тези доп. – К.: НУХТ, 2016. – С. 213 - 214.

АНОТАЦІЯ

Сахненко Анастасія Сергіївна Збалансованість асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Національний університет харчових технологій Міністерства освіти і науки України, Київ, 2016.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню збалансованості асортиментного портфелю підприємств харчової промисловості в контексті забезпечення продовольчої безпеки.

У роботі узагальнено теоретичні підходи до визначення таких понять, як: продовольча безпека, асортиментний портфель, принципи забезпечення продовольчої безпеки, раціональність, збалансованість.

Досліджено сучасний стан ринку м'яса та м'ясопродуктів України, проведено аналіз стану продовольчої безпеки та проаналізовано стан споживчого кошику України.

Запропоновано методичний підхід до оцінки стану забезпечення продовольчої безпеки із відповідним їх розподілом на: катастрофічний, кризовий, не стійкий, гармонійний та не збалансований та структурного моделювання критеріїв відповідності принципам продовольчої безпеки на основі обсягів виробництва асортиментних груп досліджуваних підприємств.

Ключові слова: асортиментний портфель підприємства, збалансованість, продовольча безпека, гармонія, принципи забезпечення продовольчої безпеки, підприємства харчової промисловості.

АННОТАЦІЯ

Сахненко Анастасія Сергеевна Сбалансованность ассортимента портфеля предприятий пищевой промышленности в контексте обеспечения продовольственной безопасности– На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Национальный университет пищевых технологий Министерства образования и науки Украины, Киев, 2016.

Диссертационная работа посвящена исследованию сбалансированности ассортимента портфеля предприятий пищевой промышленности в контексте обеспечения продовольственной безопасности.

В работе обобщены теоретические подходы к определению таких понятий, как: продовольственная безопасность, ассортиментный портфель, принципы обеспечения продовольственной безопасности и их взаимосвязь между собой, рациональность, сбалансированность; усовершенствован понятийный аппарат в сфере определения различных типов портфелей и дифференцировки понятий «изделие», «товар», «продукт».

Автором исследовано современное состояние рынка мяса и мясопродуктов Украины. Проведен анализ состояния продовольственной безопасности в Украине на основе показателей, характеризующих основные принципы обеспечения продовольственной безопасности, а также состояние потребительской корзины Украины. Даны рекомендации по усовершенствованию продовольственной корзины, одной из которых является включение питьевой воды в структуру корзины.

Сформировано схему взаимосвязи между отраслями, подотраслями и системами продовольственного комплекса в контексте обеспечения продовольственной безопасности и за счет продукции предприятий мясоперерабатывающей отрасли.

Охарактеризовано факторы, особенности и способы преодоления внутренних и внешних рисков исследуемой отрасли, особенности

функционирования мясоперерабатывающей отрасли и ее основные проблемы с возможными путями их решения.

Предложен методический подход по оценке состояния обеспечения продовольственной безопасности с соответствующим распределением на основе квинтильного разделения, понятие «золотого сечения» и цифр Фибоначи на: катастрофический, кризисный, не стойкий, гармоничный и не сбалансированный. Для более широкого и полного его использования на предприятиях мясоперерабатывающей отрасли усовершенствовано систему показателей оценки уровня обеспечения продовольственной безопасности на основе функциональных составляющих ее обеспечения.

Разработан методический подход к структурному моделированию критериев соответствия принципам продовольственной безопасности на основе объемов производства ассортиментных групп исследуемых предприятий мясоперерабатывающей отрасли, полученных в результате решения задачи максимизации прибыли при выполнении условия попадания величины энтропии в гармоничный диапазон, который, в отличие от существующих, дает возможность адаптировать процедуру формирования рационального ассортиментного портфеля в соответствии с принципами обеспечения продовольственной безопасности и включая взаимовыгоду и баланс между предприятиями и потребителями.

Ключевые слова: ассортиментный портфель предприятия, сбалансированность, продовольственная безопасность, гармония, принципы обеспечения продовольственной безопасности, рациональность, предприятия пищевой промышленности.

ABSTRACT

Sakhnenko Anastasiia Sergiivna -Balancing of the assortment portfolio of food enterprises in the context of food security. - On the manuscript.

Thesis on the receipt of scientific degree of candidate of economic sciences by speciality 08.00.04 – economy and management enterprises (by the types of economic activity). – the National university of food technologies of Ministry education and science of Ukraine, Kyiv, 2016.

Thesis deals with balancing of the assortment portfolio of food enterprises in the context of food security.

The paper summarizes the theoretical approaches to the definition of concepts such as food security, assortment portfolio, principles of food security, rationality, balance.

There were analyzed the state of the market of meat products in Ukraine, food security in the country and the state of the consumer basket in Ukraine.

The methodical approach to the assessment of the food security with the respective distribution on: catastrophic, crisis, unstable, harmonious and unbalanced was offered.

Keywords: assortment portfolio of the enterprise, balance, food security, harmony, principles of food security, rationality, enterprises of food industry.